

ΙΒΑΝ ΠΑΒΛΟΦ

ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ & Η ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΑΘΗΣΗ

Ο Παβλόφ είχε ξεκινήσει να μελετά τις συμπεριφορές των σκυλιών και συγκεκριμένα τη διαδικασία της πέψης όταν παρατήρησε πως όταν έβαζε κρέας κοντά στο στόμα τους όταν ήταν πεινασμένα, άρχιζαν να εκκρίνουν σάλιο. Αυτή η αντίδραση των σκυλιών στην εμφάνιση του κρέατος συνέβαινε αυτόματα χωρίς να χρειαστεί κάποια συγκεκριμένη εκπαίδευση. Γι' αυτό αναφέρεται ως ανεξάρτητη αντίδραση και συνεπώς το κρέας ως ανεξάρτητο ερέθισμα. Ο Παβλόφ αποφάσισε να βάλει στη θέση του κρέατος ένα άλλο ουδέτερο ερέθισμα, ένα κουδούνι, το οποίο από μόνο του δεν προκαλούσε έκκριση σάλιου. Όταν συνδύασε ωστόσο το κουδούνισμα με την τροφή, χτυπώντας ένα κουδούνι όποτε τάιζε τα σκυλιά, μετά από κάποιο διάστημα, ο ήχος του κουδουνιού από μόνος του υποκινούσε την αντίδραση που κανονικά προκαλούσε η τροφή. Τα σκυλιά συνέδεσαν τον ήχο με το φαγητό και τα σάλια τους έτρεχαν ακούγοντας το κουδούνι ακόμα και όταν δεν υπήρχε τροφή. Η ιστορία που επικράτησε αναφέρει ότι ο Παβλόφ χρησιμοποιούσε κουδούνια, στην πραγματικότητα χρησιμοποίησε μετρονόμους, αρμόνιο, buzzer και ηλεκτρικά σοκ.

Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όπως ο σκύλος, έτσι και ο άνθρωπος μπορεί να συνδέει τεχνητά ερεθίσματα με ενστικτώδεις λειτουργίες του οργανισμού του. Ο Παβλόφ εισήγαγε τη θεωρία της κλασικής εξαρτημένης μάθησης (Pavlovian η Respondent Conditioning), μια μορφή συνειρμικής μάθησης, η οποία περιλαμβάνει την παρουσίαση ενός ουδέτερου και ενός

σημαντικού ερεθίσματος. Το ερέθισμα θεωρείται ουδέτερο όταν δεν έχει ως αποτέλεσμα κάποια εμφανή συμπεριφορά (απάντηση) από τον υπό διερεύνηση οργανισμό. Ο Παβλόφ αναφέρεται σε αυτό ως εξαρτημένο ερέθισμα. Αντίθετα, η παρουσίαση των σημαντικών ερεθισμάτων αναγκαστικά διεγείρει μια φυσική, συχνά ανακλαστική, απάντηση. Αυτού του είδους το ερέθισμα και την αντίστοιχη απάντηση ο Παβλόφ ονομάζει ανεξάρτητο ερέθισμα και ανεξάρτητη απάντηση. Αν τα ουδέτερα και τα ανεξάρτητα ερεθίσματα συνδέοντα επανειλημμένα, τα δυο ερεθίσματα γίνονται συνειρμικά και ο οργανισμός αρχίζει να παράγει μία συμπεριφορική απάντηση –την αποκάλεσε εξαρτημένη απόκριση- ακόμη και στα ουδέτερα ερεθίσματα.

Η κλασική εξαρτημένη μάθηση έχει αποδειχθεί σε πολλά είδη και με διάφορες μεθοδολογίες. Οι προοπτικές της θεωρίας είναι τεράστιες, οι χρήσεις της μπορούν να γενικευτούν σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δράσης: από τις επιθυμίες και τα συναισθήματα μέχρι την παιδαγωγική, τη συμβουλευτική και την ομιλούσα θεραπεία, όπως αποκαλούσαν αρχικά την ψυχολογία. Ο Παβλόφ εν αγνοία του είχε εισβάλει δυναμικά στην νεοσύστατη επιστήμη, εισάγοντας τον κλάδο της πειραματικής ψυχολογίας και του συμπεριφορισμού με τα πειράματά του.